

Rozhovor s Ivanem Bartošem: Sotva jsme skončili ve vládě, okamžitě byly některé věci smetené. A s Fialou to bylo jinak

7.11.2024 - | Česká pirátská strana

Zpětně, nebyla přece jen chyba jít po volbách v roce 2021, v dost oslabené pozici, do vlády, která vás jako Piráty k většině nepotřebovala?

Naše účast ve vládě Petra Fialy byla především možností prosazovat náš program. Věci, které jsme v rámci koalice vyjednali a dostali do programového prohlášení vlády. Ano, samozřejmě že to nebylo jednoduché: naše pozice se čtyřmi poslanci byla složitá, navíc v koalici pěti stran se muselo hledat mnoho kompromisů.

Pokud se na to ale podívám, je tady skutečně hodně našich priorit, které se podařilo prosadit. Ať už jde třeba o protikorupční legislativu, rodičovský příspěvek a lepší podporu rodin, osekání byrokracie skrz antibyrokratické balíčky nebo výstavbu dostupného bydlení či možnosti stavět domácí fotovoltaiky. Hodně jsme toho odpracovali na komunitní energetice.

A doufám, že se ve Sněmovně stihne schválit také můj zákon o podpoře bydlení, může totiž pomoci až dvěma milionům lidí, kteří mohou být ohroženi ztrátou bydlení – například dětem, seniorům, samozivitelům, lidem s handicapem, ale i úplně běžným lidem, kterým se u nás říká střední třída.

Podařilo se nám také zastavit řadu návrhů, které by negativně ovlivnily životy občanů, a to nejen v konsolidačním balíčku ministra financí. Jako třeba zavedení školného, zdražení studentských kolejí a internátů. Takřka do poslední minuty jsme také museli bojovat za zlepšení insolvenční a dluhových pastí, nakonec se nám to podařilo dotáhnout.

Ale hlavně k té vládě: ono se sice v politice moc dodržování slibů nenosí, ale já se je držet snažím vždy. A my jsme před volbami slíbili, že pokud budeme moci zamezit vzniku vlády Andreje Babiše, třeba s SPD nebo komunisty, do vlády se SPOLU prostě vstoupíme. 850 tisíc lidí volilo koalici Pirátů se Starosty, byť mnoho z nich kroužkovalo, tak dvě třetiny z nich jsme v té vládě zastupovali my.

A stále si myslím, že jsme se snažili, že jsme dělali maximum už před volbami v roce 2021, když jsme byli v opozici. Stejně tak i později, ve vládě. Před námi je ještě řada priorit, které chceme dodělat do voleb v roce 2025. Týká se to i mne – neskončil jsem v politice, Piráti sice odešli z vlády, ale jsme v Poslanecké sněmovně a teď tam dorazí mnoho zákonů, které jsme připravovali nebo se na jejich přípravě podíleli.

Řešit se bude právě například zmíněné dostupné bydlení, zákon o lobbingu, dětské skupiny a další věci. A my, pokud jsme řekli, že budeme jiná, konstruktivní opozice, chceme dohlédnout na to, aby se v klíčových pirátských oblastech pokračovalo směrem, o který jsme se ve vládě zasadili.

Na druhou stranu se ale v evropských a krajských volbách ukázalo, že účast ve vládě vaši stranu poznamenala negativně...

To je složité. Konkrétně evropské volby bych nutně s vládou nespojoval. Obecně to je ale pochopitelně tak, že ne všechno se vám podaří v podobě, jakou byste si přál prosadit. Navíc v pětikoalici. Což má zpětně dopad na každou politickou stranu.

A třeba já jsem posledních devět měsíců řešil primárně spuštění digitalizace stavebního řízení. Byli jsme v obřím časovém presu kvůli řadě komplikací při vývoji. Odložit to ale nešlo, protože by se tím ohrozily miliardy z evropských peněz. Národní plán obnovy má totiž dané milníky, které je třeba v určitý čas plnit.

Mrzí mě veškeré obtíže, které spuštění provázely, a omlouvám se za ně. Nakonec jsme dodali systémy, díky kterým mohou ti, co staví, podávat své projekty a žádosti přes portál stavebníka, obíhá stavební dokumentace digitálně, což i IT experti SPOLU označili za zásadní posun.

Ale cíle byly o dost ambicióznější, o přání hladšího startu ani nemluvě. Určitě se to dotklo i Pirátské strany jako celku. Vlastně celé politické léto bylo v médiích jenom o digitalizaci stavebního řízení, někdy objektivně, někdy méně, a to se propsat musí.

A ano, ve volbách jsme neuspěli, proto také rezignovalo celé předsednictvo – strana potřebuje nový impuls.

K tomu se ještě dostaneme, ještě bych rád mluvil o vaší účasti ve vládě. Protože několik hodin poté, co premiér řekl, že navrhne vaše odvolání, jste uspořádali tiskovou konferenci, kde padaly dost ostré výroky v tom smyslu, že je ODS ve vleku kmotrů. Přitom jste s ní tři roky seděli ve vládě – v tom je přece rozpor.

Není. Když šlo ve vládě něco šejdrem, když se nám něco nelíbilo, vždy jsme se ozvali. Ano, často jako první interně, z očí do očí, protože jednání napřímo má často větší šanci na úspěch. Ale ozvali jsme se. A řadu věcí se podařilo záhy změnit.

Já jsem byl například jediný z koaličních předsedů, kdo řešil třeba Pavla Blažka a jeho setkání s Martinem Nejedlým, problémy kolem šéfa rozvědky Mlejníka. Byli jsme také jediní, kdo upozorňoval Zbyňka Stanjuru, že nenavrhnu windfall tax dobře, že míří špatným směrem a že se ty peníze nevyberou.

Že má smysl pro rok 2022 nastavit nižší sazbu zdanění a osekát výjimky pro banky. A hájili jsme to proti všem i ve Sněmovně. Taky jsme jako jediní loni nepodpořili původní návrh rozpočtu, protože by poslal školství do pekla.

Když to šlo na hranu, vždycky jsme reagovali. A taky jsme v takových situacích spoustu věcí reálně vyjednali a zlepšili. Typicky konsolidační balíček. Ono je to ale tak, že je v koalici vždycky potřeba hledat nějaký kompromis. V takové vládě to není jako ve snu Andreje Babiše, který chce o všem rozhodovat sám.

Každá strana má nějaký program a ten se snaží prosazovat. A vždycky je z toho dohoda, která vypadá tak, aby vláda mohla pokračovat, aby mohla fungovat i v budoucnu. A pokud je ta vláda složená z pěti stran, je to navenek vždycky složité, těžko srozumitelné, protože vždycky každý prosadí jen část svých priorit.

Navíc my nikdy nepoužívali nějaké vějičky, které bychom pouštěli do médií, abychom dostali ostatní pod tlak či alternativní výklady toho, co se domluvílo. Vždycky jsme se drželi toho, že dokud neexistuje finální dohoda, nebude se o tom leakovat nebo vypouštět nátlakové balónky. Vždy jsme však řekli, s čím do jednání jdeme a proč.

Nevím, jestli to je nejlepší způsob, jak dělat politiku. Ale když máte nějaké cíle, tak dokud nejsou překročené nějaké červené linie, snažíte se, co považujete za nejlepší pro lidi, dotáhnout do konce, jak nejlépe to jde. Neřešíte v danou chvíli sebe. Ve finále jediné, co se počítá, je to, zda se nám podařilo prosadit, co jsme slíbili voličům před volbami.

A co tedy ti kmotři?

To označení přece jako první použil jeden z bývalých předsedů ODS. Chtěl tím poukázat na propojení byznysu a politiky. A to se prostě v České republice děje a každý to vidí.

Pokud jste politik, musíte se snažit, musíte to pískat tak, že když se třeba rozhoduje o nějakém zákoně, aby tam byla rovnováha. Aby to bylo vyvážené a nenahrávalo to pouze jedné zájmové skupině. Aby řešení bylo dobré pro společnost jako celek.

Ale tady se to prostě dost často výrazně vychyluje ve prospěch velkého byznysu. A taky je historický fakt, že ODS má k tomu byznysu blízko. Vždyť my jsme skončili ve vládě a tři dny poté se odkleplo deset miliard na modernizaci nějakých tepláren fosilním megapodnikatelům, kteří měli inovovat a vypustili to.

Platí to i obráceně: sotva jsme skončili ve vládě, okamžitě byly některé věci, které jsme tam domluvili, smetené. Teď se snaží stopit jak zákon o podpoře bydlení, tak třeba reformu antimonopolního úřadu. Obojí je přitom v programovém prohlášení vlády a to se pro čtyřkoalici nezměnilo.

Takže ODS, potažmo vláda, jde po vašem odchodu do opozice na ruku silným vlivovým skupinám víc než předtím?

Řeknu to takto: ODS nemá sociální akcent. Opravdu si myslím, že potřebujeme dostupné bydlení, protože je to věc, která může do jisté míry zabránit sociální krizi v České republice. Proto jsme usilovali o to, aby bylo v rozpočtu na dostupné bydlení víc peněz. Ministr financí to ale viděl jinak.

Když se ohlédnete za posledními třemi roky, existuje něco, co byste dnes dělal jinak?

Jsou to asi dvě věci. Nelze měnit společnost, pokud nevěříte v každého jednotlivce. Vždycky se snažím u druhého předpokládat dobrou vůli. Byť vím, že je politika drsná, snažil jsem se k našim partnerům vždycky takto přistupovat. Věděli jsme, že musíme pracovat a dodávat výsledky.

Jenomže politika má i jiné prvky, ať už je to cílená medializace, nebo nepřiznaná spolupráce s různými aktéry mimo politiku. Za námi žádné takové síly nestojí a nevyužíváme je. Nejsem naivní. My jsme se snažili vždy hodně pracovat, a hlavně dodávat reálné výsledky, ale dělali jsme kolem toho asi málo „muziky“. To je jedna věc.

A druhá: já jsem prostě věřil, a od řešitelů to i tak šlo, že i když to bylo obtížné, že se nám podaří dotáhnout digitalizaci stavebního řízení do konce. A to přesto, že jsem celou dobu čelil tlakům z mnoha stran – je to prostě velké téma, které se dotýká obrovského množství lidí, měst, firem, institucí.

Takže některé věci, které zní jako varování, člověk nedokáže v reálném čase správně plně vyhodnotit, protože jste v jednom kole, není prostor přemýšlet, zda bylo učiněno maximum možného, nebo zda šlo něco udělat jinak, kdo vám říká fakta, a kdo je ohýbá pro své zájmy.

Je to prostě permanentní kolotoč, stále, každý den, každou hodinu. Těch různých jednání a vlivů je obrovské množství. A jistě že je legitimní, že se každý z mnoha těch aktérů snaží prosadit svůj zájem, ale na ruku jít nikomu nesmíte, musíte hledat ten nejlepší kompromis různorodých požadavků pro společnost jako celek. I když to je extrémně složité.

Takže pokud bych do toho šel znova, tak ve věci stavebního řízení, i když jsme měli technický dozor, měli jsme právní kanceláře, přesto bych se příště snažil postavit tým, který by se soustředil například

jenom na jednotlivé úřady, který by jim pomáhal s implementací.

Stejně tak bych zvýšil počet projektových manažerů, aby byl pro každý ze systémů, a obecně kapacity realizačního týmu. Respektive bych se o to pokusil, zdroje ministerstva pro místní rozvoj jsou dost poddimenzované.

V jisté situaci, někdy na sklonku léta, to nicméně působilo tak, že nebyl nikdo, kdo by se vás zastal, kdo by řekl, že to jde správným směrem, že se to zvládne. Dokonce to bylo tak, že se ke kritikům přidávaly i vyloženě nepolitické organizace, různé komory a podobně.

To není tak úplně pravda. Například Česká komora architektů a její šéf pan Kasl apeloval na to, aby se to dotáhlo do finále. A i v té prezentaci, kterou zpracovali experti SPOLU pro vládu, se psalo, že se ty systémy mohou dotáhnout. A to rozhodně dřív než za tři roky, o kterých vláda mluví teď. Že architektura celého systému je řešená dobře, jde o pokrok.

A třeba ministr Kulháněk mluvil o tom, že tam je spousta funkcionalit, se kterými už lidé umí pracovat, a že se na tom dá stavět. Přesto se pak vláda rozhodla to celé zastavit s tím, že půjde do nového tendru a že to bude hotové v roce 2028. A to si myslím, že je špatný krok.

A máte tedy dojem, že tam byli aktéři, v jejichž zájmu bylo, aby se ten projekt nedotáhl? A že měli motivaci vám kvůli tomu házet „klacky pod nohy“?

Když jste ministr, není to o osobních věcech. Platí to o libovolné agendě, kterou jsem dělal. Cílem je vždy dodat ten výsledek. Pokud shrnu pár faktů: Projekt systému pro úředníky jsme otevřeně vysoutěžili asi za 180 milionů s jasným zadáním a s řadou dobrých funkcionalit a automatizací.

Celé řešení pak se všemi systémy o miliardu levněji, než připravilo původně hnutí ANO. Pak dodávku systému pro úředníky skrz antimonopolní úřad zasekla asi na sedm měsíců malá firma, co prodává hlavně tiskárny a do výběrového řízení se ani nepřihlásila. A ani antimonopolní úřad nikam nespíchal.

Na to se navázala řada dalších překážek, některé firmy skrz antimonopolní úřad torpédovaly doslova každý náš krok. To jim systém nicméně umožňuje a mají na to právo, byť o důvodech si můžeme myslet leccos. Z původní zakázky ministerstvo tedy nerealizovalo nic.

Řešitelský tým pak postupoval minimalistickou variantou za minimální cenu a dodával základní funkcionality požadované zákonem. A k tomu mi původní dodavatel, co měl doteď takřka monopol na software pro stavební úřady, posílal nátlakové maily, hrozil, že dá státu stará data jen za 360 milionů, obepisoval úřady po celé zemi a podobně.

Že to celé mělo své nepřátele, bylo zřejmé. Vždyť to naše řešení by ušetřilo státu nemalé peníze, což ale znamená, že by některé firmy na dodávce tolik nevydělaly.

Kdy vám začalo docházet, že to nedotáhnete do zdárného konce?

Já jsem byl celou dobu transparentní. Pravidelně jsem vládu, poslance nebo i senátory informoval, jak to celé postupuje. Ať už šlo třeba o reporting ze zpracovaných žádostí. Statistiky ukazovaly, že procento odbavení žádostí a rozhodnutí, včetně povolení staveb, roste.

Měli jsme také pevný harmonogram dodání dalších funkcionalit. Takže co do funkčnosti systému jsme byli dle odborníků na dobré cestě. Jak jsem už říkal, i ta prezentace na vládě od IT expertů SPOLU uváděla, že ty systémy půjde dotáhnout do konce. Takže šlo hlavně o časování.

A samozřejmě že jsme čelili třeba situaci, kdy dodavatel opravoval nějaké nefunkční věci, což pak brzdilo celý proces. Proto jsem taky v jeden moment přivedl krizového manažera a začal výrazně posilovat tým. Brzy poté mi ale premiér po telefonu sdělil, že končím.

A jak to bylo s vaším návrhem na odvolání?

První věc, která musí zaznít, samozřejmě je, že premiér má právo navrhnout nebo odvolat jakéhokoliv ministra ze své vlády. Z jakýchkoliv důvodů. Měl by to ale udělat v souladu s koaliční smlouvou. Vždyť i ta vláda, natož koaliční, je založena, nebo by měla být založena, na nějaké důvěře. Na nějakém jednání, které je v souladu s koaliční smlouvou a politickou kulturou.

Je tudíž nějakým způsobem předvídatelné. A není to tak, že bych v ten den dopoledne před mým odvoláním šel za Petrem Fialou s nějakými podmínkami – jak zaznívá ve veřejném prostoru. Bylo to jinak. Výsledek krajských voleb byl z pohledu vládních stran žalostný. A nešlo jen o Piráty.

Když jsem měl možnost potkávat se s lidmi nejen během kampaně, mnoho z nich skloňovalo úplně jiné problémy, než které v tuto chvíli řeší a komunikuje vláda. Já jsem šel za Petrem Fialou s tím, abychom se v rámci programového prohlášení vlády zaměřili na určité priority tak, aby tady po příštích volbách pokud možno nevládlo hnutí ANO s komunisty ve STÁČILO nebo s SPD, jak teď vidíme i v některých krajích.

I na koaličních jednáních jsem často a otevřeně zmiňoval, že pokud má tato koalice vládnout i po příštích volbách, musí nějakým způsobem fungovat každá z těch pěti stran, každá musí uspět a musí obstát u svého segmentu voličů, kteří ji do vlády poslali. Což se evidentně nedařilo nejen nám, ale ani lidovcům a TOP 09.

Ostatně náš neúspěch v krajských volbách zapříčinilo to, že naši voliči k těm volbám často nedorazili. Což znamená, že nevidí přidanou hodnotu, která spočívá v tom, že bychom pro ně ve vládě udělali to, co očekávají. O tom jsem mluvil na té poslední schůzce s Petrem Fialou.

Pak jsem odešel normálně pracovat na ministerstvo a on mi po poledni zavolal s tím, že navrhne mé odvolání a za třicet minut o tom měl soukromou tiskovku.

A teď si nalejme čistého vína: když po telefonu odvoláte předsedu koaliční strany v rozporu s koaliční smlouvou, je to prostě síla, to je věc, která se takto dělat nemá. Tedy pokud si ta vláda zakládá na tom, že chce politiku dělat nějak důstojně.

Pro Pirátskou stranu to byl jasný vzkaz: že tam už žádná důvěra není a že musíme odejít.

Takže když jste se to dozvěděli, nebyla ve hře varianta, že byste za vás nominovali někoho jiného a vy ve vládě zůstali?

Ale já ty indicie, ten tlak, cítil už předtím. Stačí se podívat třeba na návrh rozpočtu pro ministerstvo, které jsem vedl a který bez mrknutí předložil ministr Stanjura. I přes veškerá jednání jsme jen na osmdesáti sedmi procentech loňského rozpočtu.

A to v situaci, kdy se vláda zavázala k tomu, že podpoří právě už zmíněné dostupné bydlení, že je třeba řešit dopady povodní, že se nůžky v regionech rozevírají a vláda už před dvěma roky slíbila speciální programy na rozvoj míst, kde žije pětadvacet procent našich spoluobčanů. Ty jsem svědomitě připravil, ale peníze šly nakonec jinam.

Premiér pak Piráty z vlády, abych tak řekl, dost nepolitologicky vykopal. Ani to načasování nebylo nejšpiš náhodné. Ale to ať si každý přebere sám.

Ještě k té digitalizaci: neměli jste to nejprve testovat třeba v nějakém okrese, a teprve potom implementovat napříč republikou?

Stavební zákon takový postup neumožňuje. Takto napsaný není. Když jsme dělali například e-doklady, tak jsme tento postupný náběh použili. Ale u stavebního řízení to zákon neumožňoval, že by to začalo platit selektivně, třeba pouze v určitém regionu.

Co to všechno, o čem mluvíme, bude znamenat pro budoucnost Pirátů?

Já jsem v čele Pirátské strany bez jednoho roku patnáct let. Ale je mezi námi spousta lidí na krajské úrovni i místní nebo lidé, kteří byli v minulosti v předsednictvu. A jsou fakt dobří.

A byť vím, že existuje mezi lidmi silná asociace „Pirátská strana je Bartoš“, tak ve straně je spousta kvalitních lidí a odborníků od energetiky přes ekonomii, vzdělávání až po sociální a kulturní oblast. Já z politiky neodcházím, jsme stále ve Sněmovně a já tam mám spoustu rozdělané práce.

Doufám, že bude zvoleno kvalitní nové vedení strany, které dá straně nový směr. Doba se hodně změnila oproti tomu, s čím jsme do politiky přicházeli před patnácti lety.

Pokud jde o Piráty, neměli by tolik řešit sebe. Stranu to vyčerpává, ti lidé se pak nemohou tolik soustředit na to, proč šli politiku dělat. A i když vím, jak rozmanitá strana Piráti jsou, rozmanitá co do lidí, motivací, společenských skupin, tak si myslím, že si musíme umět říct, co je náš cíl a za ním pak jít.

Myslím, že to zase dáme. Že umíme dělat politiku pro svobodomyšlné lidi, která je pro ně přínosem a dává smysl teď i do budoucna.

A bude vaše kampaň postavená spíše na tom, že budete hájit, co jste ve vládě udělali, anebo to bude spíše ten ostrý útok na tradiční strany, který jsme viděli v roce 2017 anebo po vašem odvolání z vlády?

My jsme šli v roce 2017 do voleb s heslem „Pustte nás na ně“ a lidé nás tam pustili. A myslím, že jsme odváděli dobrou práci. Byli jsme označováni jako nepřipravenější opozice a v jednu chvíli jsme měli podporu i sedmnáct procent, což bylo více než třeba ODS.

V roce 2021 jsme šli do voleb s heslem „Vraťme zemi budoucnost“ s vůlí podílet se na vedení této země a věci zlepšovat. A ta doba se zase posunula. Ani já se na svět nedívám jako v roce 2017 nebo v roce 2021.

Taky už víc vím, jak to funguje, jaké dopady mohou mít naše rozhodnutí, jak těžké je něco prosadit, byť jste na tom předtím s někým domluvení nebo jste to rok nebo dva odpracoval a vše předjednal a připravil.

Co se ale nezměnilo, je, že když se na něčem domluvíme, tak to platí a jdu to tak dělat. I když to třeba někdo jiný torpéduje.

Do vedení strany ale už kandidovat nemíníte. Je to tedy tak, že postupně v politice končíte?

Politika je v nějakém směru služba. A člověk má nějaké ideály. A někdy chce věci změnit, jindy třeba jen zastavit, aby se to nesunulo k horšímu. A to v danou chvíli definuje naše rozhodování. Je to různé. Navíc je to brzo. Mluvíme spolu necelý měsíc po tom, co Piráti po akci premiéra odešli z vlády.

Takže si umíte představit, že budete pokračovat...

Není to tak, že bych rušil členství v Pirátské straně. Jsou věci, kterým věřím. Mám rád lidi a věřím, že mají dobrou motivaci. Takže uvidíme, ta situace se bude vyvíjet.

Jak vlastně po těch letech politické prostředí vnímáte, jak ho hodnotíte a v čem je jiné oproti představám, které jste měl kdysi, na začátku?

Takto: pokud to děláte zodpovědně, myslím, že je to jedno z nejnáročnějších povolání. Protože jste exponovaný. Někdo vám přeje úspěch, jiný naopak. Většinou každý hlavně chce, v politickém boji je to logické, aby ta jeho myšlenka, jeho vize a program, aby se prosadila a aby jeho strana rostla.

Politika je prostě prostředek, je to nástroj změny. A já jsem rád, že se nám podařilo spoustu témat dostat do veřejného prostoru, a hlavně fakt změnit. Jenomže je to taky tak, že se to celé může pokazit velmi, opravdu velmi rychle. Takže si myslím, že dokud má člověk sílu, dokud může, má na to zázemí, měl by se v rámci svých možností pokoušet věci měnit.

Měl by se pokoušet něčemu nebo někomu pomoci. Je to individuální a nemusí to být jen skrze politiku. Vždyť velká část práce v Evropě je odváděna bez nároku na honorář. Ti lidé to prostě dělají, protože je to správné, starají se o své rodiče, o jiné staré nebo nemohoucí lidi, o své děti, vedou sportovní a jiné kroužky – zkrátka dělají svět o něco lepší.

A pokud jde o to politické prostředí?

Už jsem to naznačoval. Vždycky jsem se snažil hrát férově. Podstatné je ale ještě něco jiného: v politice je třeba mít vždycky větší ambice, než co lze realisticky prosadit. Vždycky do toho musíte jít s nějakou vizí a nabídkou pro voliče. Jenomže potom – ve vládě, v koalici – lze prosadit jenom kousek z té nabídky.

A to si myslím, že je jedno z největších ponaučení z minulých let: neshořet v té deziluzi, že to je fakt jenom kousek. Musíte si uvědomit, že zastavit špatné věci je už samo o sobě dobré a že ta změna k lepšímu může jít nejen v průběhu jednoho volební cyklu, ale třeba i skrze generace.

Svět se mění, ale faktická změna k lepšímu, o kterou se zasadíte, kterou dokážete iniciovat a pak opravdu prosadit, třeba změnu právního prostředí nebo mentality ve společnosti, ta je skoro vždycky malá. I tak to má ale smysl zkoušet.

Rozhovor převzat se svolením autora ze serveru Info.cz

<https://www.pirati.cz/jak-pirati-pracuji/rozhovor-s-ivanem-bartosem-sotva-jsme-skoncili-ve-vlade-okamzite-byly-nektere-veci-smetene-a-s-fialou-to-bylo-jinak>